

Det svenske EU-formandskab 2023: en nedtonet affære, som leverede resultater i Bruxelles

Temanummer: EU-formandskab

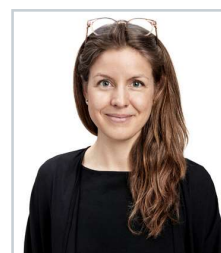
Det svenske formandskab i foråret 2023 var Sveriges tredje siden landets indtrædelse i Unionen i 1995. Sikkerhedsspørgsmål, med Ruslands fuldskalainvasion af Ukraine og dens vidtrækkende konsekvenser, dominerede dagsordenen og udgjorde Sveriges vigtigste prioritet. Artiklen konkluderer, at den forhandlingsorienterede og Bruxelles-baserede arbejdsmetode førte til et effektivt, men også relativt ubemærket, formandskab. I denne sammenhæng kritiseres regeringen for ikke i tilstrækkelig grad at have arbejdet for at synliggøre Sverige i EU og EU i Sverige under formandskabsperioden. Desuden blev Sveriges rolle som neutral mægler sat på prøve i enkelte spørgsmål vedrørende skovsektoren.

Introduktion

Sverige overtog formandskabet for Rådet i januar 2023 som det sidste land i den formandskabstrio, der også omfattede Frankrig og Tjekkiet. Det var Sveriges tredje formandskab siden EU-medlemskabet i 1995 – efter tidligere formandskaber i 2001 og 2009. Det var desuden landets første formandskab, efter rollen blev ændret med Lissabontraktatens ikrafttræden i slutningen af 2009. De politiske forudsætninger i både Sverige og EU var på flere måder anderledes i 2023 sammenlignet med tidligere formandskabsperioder. I Sverige blev regeringen udnævnt på et splittet grundlag med hensyn til EU-spørgsmål. Parallelt hermed viste den offentlige holdning samt de politiske partiers generelle opbakning til EU-medlemskabet sig over tid stadig mere stabil (Johansson og Lewander, 2025). Vigtigere endnu var verdenssituationen ændret, primært som følge af Ruslands fuldskalainvasion af Ukraine året før. Samtidig var der, grundet tidspunktet i EU's politiske cyklus, et stort pres for at levere resultater i forhandlingsarbejdet. Hvordan balancerede Sverige disse forudsætninger i sin rolle som formandsland? Denne artikel belyser det svenske formandskabs forberedelser og gennemførelse. Indledningsvist belyses de politiske forudsætninger før og under foråret 2023. Artiklen afsluttes med en diskussion af de erfaringer, der kan drages af Sveriges virke som formandsland.

De politiske forudsætninger i Sverige før formandskabet

Den svenske regering, der påtog sig formandskabet for Rådet i 2023, var en mindretalsregering bestående af centrum-højrepartier. Den blev ledt af Moderaterne med statsminister Ulf Kristersson i spidsen, som efter valget til

**LOUISE
BENGTSOON**

Forsker ved Utrikes-
politiske institutet (UI)
og Centre for European
Policy Studies (CEPS)

**MARKUS
JOHANSSON**

Forsker ved Statsveten-
skapliga institutionen,
Göteborgs Universitet og
ved Svenska institutet för
Europapolitiska studier
(Sieps)

Riksdagen i september 2022 dannede en ny koalitionsregering med Kristendemokraterne og Liberalerna. Regeringen tiltrådte således kun godt to måneder før formandskabets begyndelse. For at opnå tilstrækkelig støtte i den nyvalgte Riksdag havde regeringen desuden indgået en samarbejdsaftale med det betydeligt mere EU-kritiske parti Sverigedemokraterne. Dette skabte bekymringer i visse politiske kredse i Europa, eksempelvis i Europa-Parlamentet (Edholm og Johansson, 2023). Under formandskabet fortsatte arbejdet i Statsrådsberedningen med at etablere formerne for politisk forankring med Sverigedemokraterne, ikke mindst omkring den gennemgang af klimapolitikken, der blev foretaget (Sieps, 2024). Situationen var derfor væsentligt anderledes end i 2009, hvor statsminister Fredrik Reinfeldts regering var mere erfaren, sammenhængende, mere EU-venlig og havde eget flertal i Riksdagen.

Hvad angår de øvrige partiers opbakning til regeringens håndtering af formandskabet, den såkaldte borgfred, fremhæves det ofte, at der under Sveriges første formandskab i 2001 herskede et lavt konfliktniveau, men at dette steg under formandskabet i 2009 (Johansson, Langdal & von Sydow, 2010). Under formandskabsperioden i 2023 herskede en vis borgfred. Årsagerne hertil var dog også, at oppositionen netop havde tabt et valg, at forberedelserne til formandskabet foregik på tværs af partiskel, samt at der samtidig pågik en følsom proces med at ratificere Sveriges NATO-medlemskab (Blomgren, 2023).

De politiske forudsætninger i EU og omverdenen

Det svenske formandskab begyndte mindre end et år efter Ruslands fuldstændige invasion af Ukraine, med deraf følgende militære, humanitære og økonomiske konsekvenser (Bengtsson og Lewander, 2022). Formandskabet faldt således også sammen med en betydelig sikkerhedspolitisk omstilling i Europa, der blandt andet inkluderede den langvarige proces med ratificeringen af det svenske NATO-medlemskab, som blev blokeret af Tyrkiet og EU-medlemsstaten Ungarn (Bengtsson, 2023a, s. 37). Disse forhold lagde beslag på en stor del af den nytilltrådte svenske regerings fokus og energi. Timingen af formandskabet i forhold til EU's institutionelle cyklus er også vigtig (Bengtsson, 2023b, s. 14). I 2023 fandt formandskabet sted sent i Europa-Parlamentets og Kommissionens mandatperioder. Det medførte et stort fokus på at afslutte lovgivningsforhandlinger, især i trilogierne med de øvrige institutioner (Edholm og Johansson, 2023). I 2009 fandt formandskabet derimod sted helt i begyndelsen af mandatperioden og delvist før den nye Europa-Kommission havde påbegyndt sit arbejde.

Forberedelser af det svenske formandskab

De praktiske forberedelser inden for Regeringskansliet begyndte i 2020 med udgangspunkt i, at formandskabet i videst muligt omfang skulle varetages inden for de eksisterende organisations- og arbejdsformer. Forberedelserne af

den politiske linje påbegyndtes i foråret 2021 i forbindelse med forhandlingerne om det såkaldte trioprogram med Tjekkiet og Frankrig (Regeringen, 2023a). Linjen for handelsspørgsmål og konkurrenceevne blev et særligt vanskeligt emne, da de svenske og franske positioner her adskilte sig (Sieps, 2024).

I forbindelse med valget til Riksdagen i september 2022 prioriterede den daværende socialdemokratiske regering en tidlig forankring af Sveriges overordnede prioriteter i Riksdagen. Dette var en model, som Finland også havde anvendt før sit formandskab, der fandt sted umiddelbart efter et parlamentsvalg. De overordnede prioriteter blev således forankret hos oppositionen. Ligeledes blev gennemgangen af de omkring 350 sager, der forventedes at blive aktuelle – de såkaldte 23-ark – forelagt formanden for Riksdagens EU-udvalg, Jessika Roswall (Moderaterne) (Sieps, 2024).

En udfordring i planlægningen af forhandlingsarbejdet om substansspørgsmål var usikkerheden om, hvor langt forskellige forhandlinger ville være fremskredne, før formandskabet tiltrådte (Sieps, 2024, s. 26). Eksempelvis sikrede det tjekkiske formandskab før det svenske, at en række lovforslag inden for Fit for 55-pakken blev afsluttet, som Sverige ellers skulle have håndteret. Dette kunne ses som en lettelse, men det kunne også skabe problemer, hvis processen gik for hurtigt. Det oplevede det svenske formandskab med forordningen om udfasning af forbrændingsmotorer inden 2035: Her trak den tyske regering sin støtte tilbage under det svenske formandskab før afstemningen, men accepterede efterfølgende aftalen efter yderligere afklaringer (Politico, 2023).

Denne brede forankring på tværs af partiskel påvirkede dog ikke kun politiske spørgsmål og prioriteter, men også formandskabets budget og logistik (Sieps, 2024). Den generelle tilgang var, at formandskabet skulle være Bruxelles-baseret. Fokus skulle således være på forhandlingerne i Bruxelles med et bredt forhandlingsmandat til at løse problemer, især i Coreper, og arbejdet skulle være præget af en ambition om at agere som en ”neutral mægler” (honest broker) (Bengtsson og Lewander, 2022; Sieps, 2024). En vigtig beslutning, der ikke blev revurderet efter regeringsskiftet, var at lade begge Coreper-ambassadører fortsætte deres tjeneste under formandskabet. I forberedelserne blev det også besluttet, at der ikke skulle afholdes topmøde i Sverige i perioden, og at de uformelle minister møder primært skulle finde sted i et conferencecenter nær Arlanda Lufthavn, ligeledes inspireret af en finsk model (Sieps, 2024, s. 19). Planlægningen af formandskabet havde en mere nedtonet tilgang til møder og kommunikation sammenlignet med 2001 og 2009. Denne linje skyldtes dels et ønske om at begrænse formandskabets budget, dels en holdning om, at det var vigtigere at fokusere på forhandlingsarbejdet end på at profilere Sverige i EU eller EU i Sverige.

De politiske prioriteter blev kun justeret marginalt efter den nye regerings tiltræden. Den første prioritet var ”sikkerhed – enighed”. Støtten til Ukraine og enighed i Ruslandspolitikken gennemsyrede formuleringerne og blev den absolut vigtigste retningslinje for det svenske formandskab. Den anden prioritet

var ”konkurrenceevne”, hvor den klassiske svenske tilgang betonedede fjernelse af handelsbarrierer på det indre marked, forskning og innovation, reduceret reguleringsbyrde, adgang til privat kapital samt internationale frihandelsaftaler (Bengtsson og Lewander, 2023). En bremseklods her var dog, at Frankrigs linje inden for formandskabstrioen vægtede en mere aktiv industripolitik end Sveriges (Sieps, 2024, s. 19; Engström, 2023, s. 70). En tredje prioritet var ”grøn omstilling og energiomstilling” med fokus på den ambitiøse Fit for 55-pakke. Den sidste prioritet var ”demokratiske værdier og retsstaten – vores grundlag”, hvilket kan anses for symbolsk vigtigt i lyset af det støtteparti, regeringen var afhængig af. Som et mere slagkraftigt udtryk blev formandskabets motto senere ”grønnere, sikrere og friere” (Regeringen, 2023b).

Prioriteterne afspejler klassiske svenske holdninger i EU-politikken, som også dominerede under de to foregående formandskaber. Sveriges EU-politik har gennem årene været præget af bred konsensus blandt de etablerede partier, især hvad angår værdsættelsen af det indre marked, strenge konkurrenceregler, frihandel, budgetdisciplin og subsidiaritet. På klima- og miljøområdet har Sverige generelt advokeret for en mere ambitiøs politik på EU-niveau. Også i spørgsmål om EU’s udvidelse og udenrigspolitik har Sverige spillet en ledende rolle, herunder ved etableringen af det østlige partnerskab i 2009 (Bengtsson og Lewander, 2022).

På embedsmandsniveau var EU-koordinationen i Statsministeriet ansvarlig for at koordinere forberedelsesarbejdet. Dette skete i tæt samråd med Administrationschefens kontor, et sekretariat for EU-møder i Sverige (SES23), et kommunikationssekretariat (Kom23) samt EU-repræsentationen i Bruxelles og øvrige ministerier. Samlet set blev ministerierne, udenrigsrepræsentationerne og formandskabssekretariatene styrket med omkring 300 personer, heraf cirka 80 ved EU-repræsentationen i Bruxelles (Regeringen, 2023a).

Gennemførelse af det svenske formandskab

Formandskabet begyndte med et højtprofileret besøg af Europa-Kommissionen i Kiruna og indvielsen af Europas første satellitopsendelsesbase. Besøget var også dedikeret til at fremhæve den grønne industrielle omstilling i det nordlige Sverige, herunder nye fund af kritiske råstoffer (Bengtsson og Lewander, 2023). Efter denne markante start fulgte et formandskab med fokus på det ”Bruxelles-baserede” forhandlingsarbejde. I betragtning af det sene tidspunkt i den politiske cyklus var der et stort pres på formandskabet for at færdiggøre aftaler med Europa-Parlamentet i de såkaldte triloger.

Den Bruxelles-baserede tilgang byggede på brede forhandlingsmandater, som gjorde det muligt for forhandlere i Bruxelles at løse problemer på lavere niveau uden konsultation med hovedstaden. Det formelle grundlag for denne tillid var de såkaldte 23-ark – i praksis rammeinstrukser. I det daglige arbejde var det dog snarere arbejdsmetoden i ”teams” for hvert væsentligt spørgsmål – bestående af embedsmænd i Bruxelles og de mest direkte berørte ad-

ministratorer i Stockholm – der sikrede, at forhandlingerne kunne fortsætte uden politisk koordinering i hver enkelt sag (Sieps, 2024). Derudover blev der afholdt regelmæssige koordinationsmøder på både politisk niveau og embedsmandsniveau, hvilket skabte den nødvendige tillid til den Bruxelles-baserede arbejdsmetode. I praksis mindede dette om Sveriges arbejdsmetode under tidligere formandskaber (Sieps, 2024). Evalueringer konkluderer, at det svenske formandskab stort set leverede resultater i forhandlingsarbejdet, især mod slutningen, selv på områder, hvor man havde frygtet langsom fremdrift (Bengtsson og Lewander, 2023). I alt blev der truffet 339 beslutninger og indgået aftaler under formandskabet. Der blev afholdt 144 møder i Sverige, hovedsageligt i konferencefaciliteterne i Arlandastad, samt cirka 40 møder på 16 andre lokaliteter i landet. Regeringen fremhæver desuden, at repræsentanter for Ukraines regering deltog i syv uformelle ministermøder og en række andre møder i Sverige (Regeringen, 2023a). At holde en lav profil og fokusere på at agere effektivt som formandsland i Bruxelles, ikke mindst ved at opretholde enigheden i støtten til Ukraine, syntes overordnet at være den foretrukne strategi for det svenske formandskab.

Blandt de mest omtalte aftaler regnes den på mange måder historiske beslutning om en ny migrationspolitik (selvom to medlemsstater stemte imod forslaget), aftalerne i den ambitiøse klimapakke Fit for 55, en 10. og 11. sanktionspakke mod Rusland, beslutningen om at levere en million artillerigranater til Ukraine samt forhandlinger om et tribunal for Ruslands krigsforbrydelser (Regeringen, 2023b). Konkurrenceevnespørgsmålet, som den svenske regering formåede at sætte på dagsordenen, fremhæves også som et skoleeksempel på en succesfuld påvirkningsindsats (Sieps, 2024). Her lykkedes det Sverige at få Europa-Kommissionen til at præsentere en særlig meddelelse, herunder om en årlig proces med indikatorer og regelmæssige rapporter, hvilket blev afspejlet i omfattende konklusioner fra Det Europæiske Råds møder i både marts og juni (Engström, 2023).

I visse spørgsmål vedrørende beskyttelse af natur og biodiversitet – områder, der på forskellig vis berører svensk skovbrug – blev det svenske formandskab dog beskyldt for ikke at agere i overensstemmelse med rollen som neutral mægler, og kritikken kom ikke kun fra miljøorganisationer (European Environmental Bureau, 2023). I forhandlingerne om blandt andet direktivet for vedvarende energi og naturgenopretningsforordningen havde Sverige klare erhvervsinteresser og en position, der sigtede mod at bevare mest mulig national beslutningskompetence – hvilket var en hårfin balancegang for formandskabet (Michalski og Rönneke Belfrage, 2023). Et omdiskuteret valg med potentielle langsigtede konsekvenser var, at Sverige stemte imod eller blankt vedrørende tre skovrelaterede sager under eget formandskab: forordningen om arealanvendelse, ændret arealanvendelse og skovbrug (LULUCF), forordningen om skovrydningsfrie produkter samt den såkaldte naturgenopretningsforordning (Sieps, 2024). På disse områder har Sverigedemokraternes indflydelse formentlig også spillet en rolle. Især LULUCF kunne have skabt større udfordringer for Stockholm, hvis retsaken ikke var blevet færdigbe-

handlet under det tjekkiske formandskab, således at kun den endelige afstemning resterede for det svenske formandskab. Samtidig har regeringen hævdet, at den Bruxelles-baserede arbejdsmetode netop muliggjorde, at det svenske formandskab kunne sætte disse kompromiser til afstemning, selvom Sverige som medlemsland ikke støttede dem, og at man dermed tog rollen som neutral mægler alvorligt (Bengtsson, Bengtsson og Johansson, 2023).

Konkurrenceevneinitiativet er endvidere blevet kritiseret af eksperter for at have anlagt et industrihensyn, der var for dominerende, f.eks. i spørgsmålet om reguleringsbyrder, herunder via indflydelse fra organisationen Svenskt Näringsliv (Engström, 2023). Her mener eksperter, at fortællingen om reguleringsbyrder overser, hvordan ambitiøs og stabil regulering kan fungere som en drivkraft for den grønne omstilling, hvor europæiske Green Tech-virksomheder også er førende (Engström, 2023).

Som formandsland havde Sverige en klar ambition om at være en neutral mægler ("honest broker"). Eksempelvis lagde man sin traditionelt sparsommelige økonomiske linje til side og pressede på for aftaler om fælles indkøb og finansiering via EU-budgettet for at stimulere europæisk ammunitionsproduktion. Derudover afholdt formandskabet to høringer i henhold til artikel 7 i EU-traktaten – med Polen vedrørende retsstatsprincippet og med Ungarn vedrørende landets manglende respekt for EU's værdier i en situation, hvor Ungarn fortsat blokerede Sveriges NATO-optagelse (Bengtsson og Lewander, 2023).

Diskussion og erfaringer

I evalueringer af det svenske formandskab fremhæves hovedsageligt to arbejdsmetoder som vellykkede. Den ene vedrører den brede opbakning på tværs af partiskel, som ledelsen i den daværende socialdemokratiske regering tog initiativ til, hvilket sikrede kontinuitet, da den nye regering tiltrådte efter Riksdagsvalget (Sieps, 2024). For det andet synes den Bruxelles-baserede tilgang at have givet resultater. I den forbindelse understreges især tilliden mellem EU-repræsentationen i Bruxelles og Regeringskansliet i Stockholm, hvor de to erfarne Coreper-ambassadører spillede nøgleroller. Arbejdet med rammeinstruktioner (de såkaldte 23-ark) gav forhandlerne i Bruxelles, som har det bedste kendskab til forhandlingssituationen og kompromismulighederne, vigtig handlefrihed (Sieps, 2024). Med hensyn til konkrete substansspørgsmål fremhæves især initiativerne inden for konkurrenceevne, den endelige forhandling af migrationspagten samt en række vigtige beslutninger til støtte for Ukraine, herunder to sanktionspakker mod Rusland, som succeser.

På den negative side bemærkes især den politiske beslutning om at tildele formandskabet et relativt begrænset budget. Dette medførte en generelt tilbageholdende tilgang til mødeafvikling og bestræbelser på at synliggøre Sverige for besøgende (Sieps, 2024). En gennemgående konklusion i evalueringerne er manglen på et mere proaktivt arbejde med at udnytte formandskabet til

at fremhæve EU-spørgsmål i Sverige og til at profilere svenske forhold over for resten af EU. At de uformelle ministermøder fandt sted i faciliteter nær Arlanda Lufthavn, gav begrænsede muligheder for borgerinddragelse og for at belyse aktuelle politiske debatter samt EU's fremtid (Bengtsson og Lewander, 2023).

Sveriges udfordring med at afveje egne interesser i visse sager mod formandskabets norm om upartisk mægling nævnes som et yderligere kritikpunkt. Kritikken vedrører hovedsageligt klima- og biodiversitetsspørgsmål i sager, der har berørt skovbrugets interesser. Forskning indikerer, at mindre stater ofte har lettere ved at varetage rollen som upartisk formand grundet god forberedelse, kortere administrative kontaktveje og færre stærke nationale præferencer (Bengtsson, 2023b). Større medlemslande, der eventuelt fraviger upartiskhedsnormen, har potentielt mindre at tabe med hensyn til fremtidig tillid og indflydelse, da de i kraft af deres størrelse altid vil have en vis vægt i Rådet. Det er uklart, i hvilket omfang Sverige måtte have lidt tab som følge af de konstaterede afvigelser fra upartiskhed, men risiciene bør overvejes ved fremtidige formandskaber.

En afsluttende konklusion vedrører vigtigheden af at udnytte formandskabet som en mulighed for at opbygge og fastholde ekspertise i EU-spørgsmål, både i Regeringskanselliet og i statsforvaltningen generelt. Forud for et formandskab er det centralt at sikre kompetent bemanding. Ved også at arbejde strategisk med planlægning af, hvordan denne ekspertise kan udnyttes efterfølgende, kan både oparbejdet viden og nye personlige netværk udgøre værdifulde ressourcer for et medlemslands fortsatte bestræbelser på at opnå gennemslagskraft i EU-politikken.

Referenser

- Bengtsson, L. og Lewander, J., 2023. *Sweden's 2023 Presidency: A low-key presidency that underpromised and overdelivered*. European Policy Institutes Network. August 2023. <https://epin.org/wp-content/uploads/2023/08/Sweden-2023-Presidency-A-low-key-presidency-that-underpromised-and-overdelivered-1.pdf>
- Bengtsson, L. og Lewander, J., 2022. *The Next Presidency of the Council of the EU: what to expect when Sweden takes over*. Sieps 2022:19epa.
- Bengtsson, L., Bengtsson, R. og Johansson, M., 2023. Avslutning. Svenskt ordförandeskap i en ny tid, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.
- Bengtsson, R. (red.), 2010. *I Europas tjänst: Sveriges ordförandeskap i eu 2009*. Stockholm: SNS Förlag.
- Bengtsson, R., 2023a. Ordförandeskapet och Europas säkerhet. Fortsatt enighet, fördjupat samarbete, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.
- Bengtsson R., 2023b. Introduktion. Sveriges ordförandeskap i EU 2023, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.
- Blomgren, M., 2023. Ordförandeskapet och inrikespolitiken. Ett spel på två nivåer, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.
- Edholm, K. og Johansson, M., 2023. Ordförandeskapet och representationsuppdraget, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.
- Engström, M., 2023. Ordförandeskapet och den europeiska konkurrenskraften. Framgångsrikt agendasättande med en stark icke-statlig aktör, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.

- European Environmental Bureau, 2023. *Assessment of the Swedish Presidency*. <https://eeb.org/library/assessment-of-the-swedish-council-presidency/>
- Johansson, K.M., Langdal, F. og von Sydow, G., 2010. Mellan konflikt och samförstånd: Ordförandeskapet i svensk inrikespolitik och ledning, i Bengtsson, R. (red.) *I Europas tjänst: Sveriges ordförandeskap i eu 2009*. Stockholm: SNS Förlag.
- Johansson, M. og Lewander, J., 2025. *Mellan tvivel och entusiasim. 30 år av svensk EU-opinion*. Sieps 2025:7epa.
- Michalski, A. og Rönneke Belfrage, R., 2023. Ordförandeskapet och EU:s miljöpolitik. Höjda mål, fördjupade motsättningar, i Bengtsson R. (red.) *För Europa i en ny tid. Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Stockholm: Santérus förlag.
- Politico, 2023. *Brussels and Berlin strike deal on 2035 combustion-engine ban*. <https://www.politico.eu/article/brussels-and-berlin-strike-car-engine-combustion-zero-emissions-ban-deal/>
- Regeringen, 2023a. *Regeringens skrivelse 2023/24:34, Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd första halvåret 2023*. https://www.regeringen.se/contentassets/9a2f173b52444aade0e254625484add/redogorelse-for-det-svenska-ordforandeskapet-i-europeiska-unionens-rad-forsta-halvaret-2023--skr-2023-24_34.pdf
- Regeringen, 2023b. *Historiska framgångar under det svenska EU-ordförandeskapet*. Pressmeddelande 30 juni 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/06/historiska-framgangar-under-det-svenska-eu-ordforandeskapet/>
- Sieps, 2024. *Leda, förhandla och påverka: Erfarenheter från Sveriges ordförandeskap i EU 2023*. Sieps 2024:1op.